

dr inż. ANDRZEJ DĄBROWSKI

Centralny Instytut Ochrony Pracy
– Państwowy Instytut Badawczy

Kontakt: andab@ciop.pl

Propozycje poprawy bezpieczeństwa pracy w małych firmach budowlanych

Fot. Ant Clausen/Bigstockphoto

W artykule przedstawiono propozycje działań prewencyjnych w małych firmach budowlanych. Propozycje te wynikają z: analizy danych statystycznych i opisów wypadków, badań z wykorzystaniem opracowanej w listy kontrolnej, a także przeprowadzonej oceny ryzyka na wybranych stanowiskach pracy oraz wywiadów z pracodawcami. Dotyczą one istotnych problemów bhp, takich jak: współpraca z generalnym wykonawcą, dokumentacja bhp, identyfikacja zagrożeń i ocena ryzyka zawodowego, organizacja pracy, techniczne środki ochrony przed zagrożeniami, szkolenie pracowników oraz użytkowanie maszyn i urządzeń. Wskazano konieczność prowadzenia działań prewencyjnych nie tylko przez małe firmy budowlane, ale także przez innych uczestników procesu budowlanego oraz instytucje mogące mieć wpływ na poprawę stanu bhp w budownictwie.

Słowa kluczowe: małe firmy budowlane, opis wypadku, lista kontrolna, ocena ryzyka

Proposals of OSH improvement in small construction plants

This paper presents the proposals of preventive actions in small construction plants. Proposals are results of: statistic data and accidents descriptions analysis, investigations using of elaborated check list, performed risk evaluation and interviews with employers. Proposals concern essential OSH problems, e.g. cooperation with the general contractor, OSH records, identification of hazards and risk assessment, organization of work, technical protective equipment against hazards, training workers as well as the use of machines and devices. It was pointed out the necessity of preventive actions conducting not only by small plants but also other participants of the construction process as well as other institutions could influencing on OSH improvement in construction.

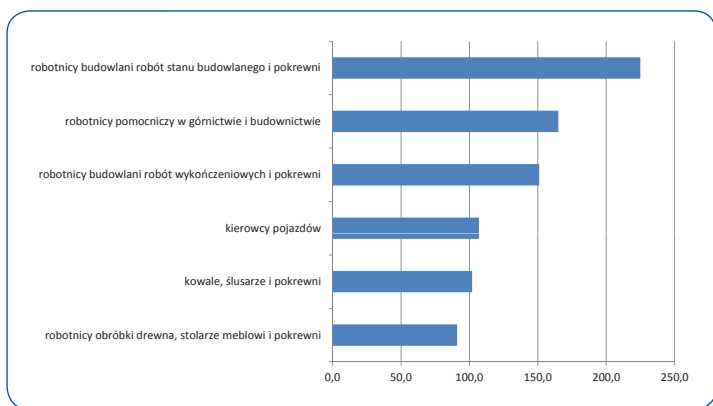
Keywords: small construction plants, accident description, check list, risk evaluation

Wstęp

Do realizacji większości inwestycji budowlanych w Polsce zatrudniany jest więcej niż jeden podwykonawca. Generalny wykonawca jako główny podmiot wpływa na bezpieczeństwo na placu budowy, także za pomocą odpowiedniego oddziaływania na podwykonawców. Z kolei podwykonawcy, czyli małe firmy budowlane, stanowią zdecydowaną większość przedsiębiorstw zaangażowanych na placach budowy, zatem mają zasadniczy wpływ na bezpieczeństwo na budowie. Zarówno sprawozdanie Głównego Inspektora Pracy z działalności Państwowej Inspekcji Pracy za rok 2011 [1], jak i badania przeprowadzone przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy [2, 3] wskazują na „złożoność funkcjonowania małych firm budowlanych w zakresie bhp”, co przyczynia się do wysokiej pozycji budownictwa pośród sekcji gospodarki o najwyższych wskaźnikach statystycznych wypadkowości. Ze wspomnianego sprawozdania PIP wynika również, że pracownicy budowlani ulegają często wypadkom w pracy (rys. 1.), w tym również śmiertelnym (rys. 2.).

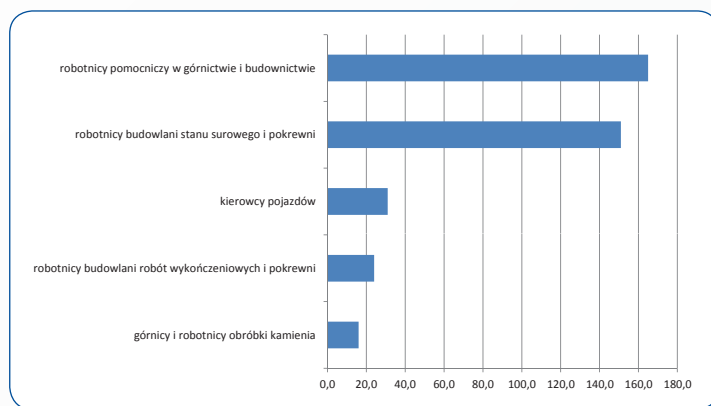
Tę smutną sytuację potwierdzają dane Głównego Urzędu Statystycznego [4, 5]. Zgodnie z nimi wskaźnik wypadków śmiertelnych wyniósł w budownictwie 0,13 na 1000 zatrudnionych w 2010 r. oraz 0,112 w 2011 r., przy średniej krajowej wynoszącej odpowiednio 0,039 i 0,035. W Europie, wg najnowszych dostępnych danych Eurostatu [6], w roku 2010, w odniesieniu do 27 krajów UE wskaźnik ten wyniósł w budownictwie odpowiednio 0,1295, przy średniej 0,0659 (dla 27 krajów), a zatem nasz krajowy należy do najwyższych wskaźników we Wspólnocie (rys. 3.), [7].

W artykule przedstawiono propozycje poprawy bezpieczeństwa prac wykonywanych przez małe firmy budowlane. Oparto je na analizie danych o wypadkach (PIP, GUS, Eurostat), badaniach własnych w 82 firmach z wykorzystaniem opracowanej listy kontrol-

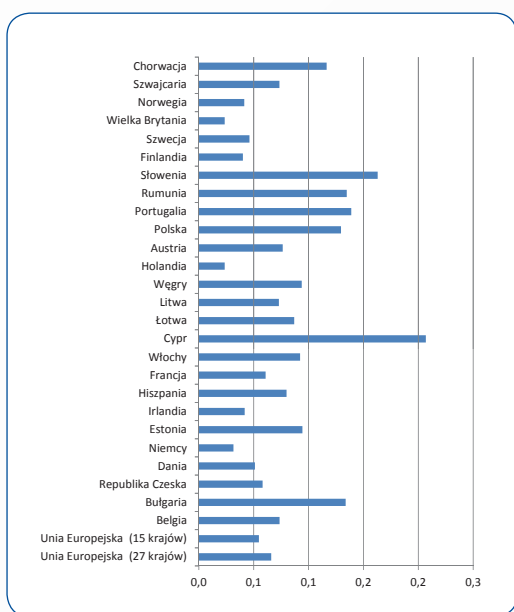
Rys. 1. Liczba poszkodowanych w badanych przez PIP wypadkach w 2012 r. – wg wybranych zawodów o największej liczbie poszkodowanych

Fig. 1. Victims of accidents in 2012 by occupations (in %) – according to National Labour Inspectorate

Rys. 2. Liczba poszkodowanych w badanych przez PIP wypadkach ze skutkiem śmiertelnym w 2012 r. – wg wybranych zawodów o największej liczbie poszkodowanych

Fig. 2. Victims of fatal accidents in 2012 by occupations (in %) – according to National Labour Inspectorate

Rys. 3. Wypadki śmiertelne w UE – budownictwo (wskaźnik przeliczony na 1000 zatrudnionych)

Fig. 3. Fatal accidents at work in EU - construction (incidence rate per 100 000)

nej, wywiadach z pracodawcami. Wzięto również pod uwagę ocenę ryzyka zawodowego przeprowadzoną w ramach tych badań w 15 firmach na wybranych stanowiskach pracy. Sama ocena ryzyka zawodowego była przeprowadzona metodami jakościowymi opartymi na wytycznych normy PN-N-18002 [8]. Różnice pomiędzy ocenami poszczególnych stanowisk pracy wynikały z indywidualnego dopasowania do metod stosowanych w różnych firmach.

Podczas badań wykorzystywano także opinie uzyskane od zaproszonych do współpracy ekspertów (przedstawicieli generalnych wykonawców i podwykonawców).

W dalszej części artykułu przedstawiono wybrane propozycje poprawy bezpieczeństwa

odnoszące się do zidentyfikowanych ważnych aspektów bhp.

Jak poprawić bezpieczeństwo pracy w małych firmach budowlanych

Wyniki badań pozwoliły na identyfikację istotnych aspektów mających największy wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa pracy w małych firmach budowlanych. Takimi aspektami były: współpraca z generalnym wykonawcą firm, które realizowały swoje prace jako podwykonawcy, dokumenty poprawiające lub zapewniające utrzymanie stanu bhp, identyfikacja zagrożeń i ocena ryzyka zawodowego, organizacja pracy w małych firmach budowlanych, techniczne środki ochrony przed zagrożeniami, szkolenia pracowników oraz użytkowanie maszyn i urządzeń. W odniesieniu do tych zidentyfikowanych aspektów przedstawiono propozycje działań mogących przynieść poprawę bezpieczeństwa pracy w małych firmach budowlanych.

Organizacja współpracy małych firm z generalnym wykonawcą

Małe firmy budowlane bardzo często realizują swoje prace jako podwykonawcy współpracując z generalnym wykonawcą, który w takim przypadku ma dominujący wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa na placu budowy. Zgodnie z przepisami prawa generalny wykonawca realizuje obowiązek prawny dokonywania systematycznych przeglądów okresowych placu budowy [9]. Przeglądy te powinny mieć jednak odpowiednią rangę i umożliwiać poprawę reagowania na sytuacje zagrożenia pojawiające się na placu budowy. Dlatego ważny jest udział w tych przeglądach zarówno generalnego wykonawcy, jak i współpracujących z nim małych firm podwykonawczych. Obecność podwykonawców, których

działania wiążą się ze sprawdzanym placem budowy, powinna być obowiązkowa.

Istotnym narzędziem generalnego wykonawcy wpływającym na bezpieczeństwo prac wykonywanych przez małe firmy budowlane – podwykonawców, może być system identyfikacyjny pracowników. Można wprowadzić np. indywidualne przepustki wydawane każdej osobie rozpoczynającej pracę na budowie. Warunkiem ich wystawienia będzie np. weryfikacja aktualności szkoleń pracowników, ich badań lekarskich, uprawnień oraz kwalifikacji. Generalni wykonawcy mają również możliwość zastosowania zaawansowanych technicznie systemów identyfikacji osób na placu budowy, łącznie z wykrywaniem obecności pracownika w strefie zagrożenia (np. z wykorzystaniem odbiorników GPS lub modułów wąskopasmowych sieci radiowych).

Wpływ na bezpieczeństwo na budowie ma właściwy dobór podwykonawców spośród małych firm budowlanych dokonywany przez generalnego wykonawcę. Wymagania bhp powinny być przekazane podwykonawcom wraz z zapytaniem ofertowym. Można nadać odpowiednią rangę wymaganiom bhp, przekazując je przez właściciela firmy będącej generalnym wykonawcą. Podwykonawcy powinni otrzymać odpowiednie wyjaśnienia dotyczące umowy i innych dokumentów przedkładanych im do podpisu przed rozpoczęciem prac, aby w swojej cenie uwzględnili wszystkie koszty bhp (środków ochrony indywidualnej, odzieży i obuwia roboczego, szkoleń, ale także środków ochrony zbiorowej). Zapobiegnie to zaskoczeniu podwykonawców i powstaniu przekonania, że bezpieczeństwo nic nie kosztuje.

Generalni wykonawcy powinni być pewni, że realizujący inwestycję pracownicy małych firm budowlanych mogą bez nadmiernego ryzyka wypadku pracować na placu budowy, tj. mają odpowiednie badania lekarskie, szkolenia

i uprawnienia. Tego typu wymagania powinny być stawiane podwykonawcom, nawet jeśli ma to prowadzić do rezygnacji niektórych z nich ze zlecenia.

Istotna dla zapewniania bezpieczeństwa pracy jest funkcja koordynatora ds. bhp, który wg obowiązujących przepisów powinien być na każdym placu budowy, gdzie pracują podwykonawcy (głównie małe firmy budowlane), [10]. W Polsce funkcja ta jest obowiązkiem kierownika budowy [11,12]. W przypadku dużych placów budów wskazane jest, aby kierownik budowy miał pracownika, który będzie mu pomagał w prowadzeniu działań koordynacyjnych (np. pracownika służby bhp).

Warte rozważenia jest wyłączenie w ustawie Prawo budowlane z zadań kierownika budowy spraw z zakresu koordynowania prac zgodnie z przepisami i zasadami bhp i powierzenie ich specjalistom ds. bhp, który dodatkowo powinien się wykazać znajomością przepisów specyficznych dla realizacji danej inwestycji.

Należy również rozważyć, jakie wymagania musiałyby spełniać osoby pełniące tę funkcję. Mogłyby to być takie wymagania, jak w przypadku specjalisty bhp w połączeniu z wiedzą szczegółową dotyczącą konkretnej budowy. Koordynator mógłby być „funkcją obowiązkową” na „ścieżce rozwoju” do uzyskania uprawnień kierownika budowy. Budowałoby to rangę stanowiska koordynatora oraz umożliwiło zapoznanie się z konkretnymi problemami bhp.

Podstawowym zadaniem koordynatora powinno być dotarcie do każdej małej firmy budowlanej realizującej pracę na jego placu budowy (a nie odwrotnie). Koordynator ma przekazywać systematycznie swoim podwykonawcom wymagania bhp, wspierać ich, a jednocześnie egzekwować spełnienie tych oczekiwań (pomimo że podwykonawca może unikać takich kontaktów obawiając się restrykcji). Ważne jest także, aby koordynator był powoływany na etapie przygotowywania oferty, a nie np. w momencie wykonawstwa robót. Umożliwi to wcześniejszy właściwy dobór małych firm budowlanych zatrudnianych w roli podwykonawców.

Opracowywanie dokumentacji bhp

Plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (BIOZ) powinien być tworzony w odniesieniu do konkretnej budowy. Dokument ten opracowuje kierownik budowy lub zleca jego opracowanie [12,13]. Opracowanie planu BIOZ powinno być procesem ciągłym, wymagającym aktualizacji zarówno na etapie przygotowania inwestycji, jak i jej realizacji. Wtedy będzie on praktycznie przydatny, wniesie rzeczywistą wartość dodaną do procesu zarządzania bhp – a nie będzie tylko formalnym dokumentem. Systematyczne działania związane z planem

BIOZ powinny przypominać postępowanie z dziennikiem budowy, z zapewnieniem jak najszerszego uczestnictwa podwykonawców w pracach nad tym planem.

Małe firmy budowlane – podwykonawcy powinni na podstawie planu BIOZ opracować ocenę ryzyka zawodowego dla wykonywanych przez nich prac i instrukcje bezpiecznej pracy. Instrukcje małych firm budowlanych nie mogą mieć charakteru dokumentu „uniwersalnego” (tworzonego np. metodą „kopiuj – wklej”). Podwykonawcy muszą dostosowywać je do zadań wykonywanych na konkretnym placu budowy (w związku z obowiązującym planem BIOZ).

Prowadzenie identyfikacji zagrożeń i oceny ryzyka zawodowego

Małe firmy budowlane powinny podejść bardzo skrupulatnie do tworzenia i aktualizacji wykazu prac szczególnie niebezpiecznych [9,14], ponieważ w budownictwie zdecydowana większość prac ma taki charakter. Ważną rolę pełni w tym zakresie kierownik budowy, będący również koordynatorem ds. bhp. Powinien on weryfikować ocenę ryzyka zawodowego małych firm budowlanych zatrudnionych na placu budowy, aby odnosiła się ona dokładnie do zakresu ich prac, w tym szczególnie niebezpiecznych.

Opracowanie dokumentacji oceny ryzyka zawodowego (aktualnej i dopasowanej do zagrożeń występujących na placu budowy) i prowadzenie aktualnego wykazu prac szczególnie niebezpiecznych powinno być także jednym z kryteriów wyboru podwykonawców spośród małych firm budowlanych.

Ważną rolę w ograniczaniu ryzyka zawodowego na placu budowy mogą pełnić także inwestorzy. Często zdarzają się mikro-inwestycje realizowane np. przez jednego „małego” wykonawcę. Do takich prac inwestorzy powinni zatrudniać firmy, o których wiedzą (na podstawie dotychczasowych doświadczeń), że posiadają one kompetencje umożliwiające bezpieczne przeprowadzenie zaplanowanych prac. Inwestorzy powinni uzgodnić ze swoimi wykonawcami proste zasady współpracy zapewniające zachowanie bezpieczeństwa na placu budowy. Takie ustalenia pozwolą na uwzględnienie potrzeb inwestora oraz przyjęcie elastycznych rozwiązań, które nie prowadzą do zbędnego ryzyka (także w przypadku wystąpienia nieprzewidzianych sytuacji zagrożenia). W przypadku dużych budów inwestorzy powinni korzystać z doradztwa ekspertów, aby ci mogli zweryfikować ich kompetencje i zasoby niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa pracy na planowanej do realizacji inwestycji oraz doboru właściwych firm budowlanych (generalny wykonawca i podwykonawcy).

Organizacja pracy w małych firmach budowlanych

Niska cena nie może być podstawowym kryterium wyboru firm zewnętrznych wykonujących zadania służby bhp na rzecz małych firm budowlanych. Sytuację w tym zakresie mogłoby poprawić zatrudnianie (za niewielkie wynagrodzenie) absolwentów studiów podyplomowych lub wyższych ze specjalizacją bhp. Odbywanie takiego stażu byłoby korzystne zarówno dla absolwentów, jak i dla firm budowlanych.

Istotny wpływ na stan bhp na budowie ma duża rotacja pracowników, często źle przeszkolonych i nieprzygotowanych do wykonywania określonych prac. W związku z tym właściwe byłoby przekonywanie pracodawców do stosowania najczęściej, jak to jest możliwe, umów o pracę. Pomimo wahań koniunktury korzystne dla pracodawców małych firm budowlanych (w tym również w aspekcie bhp) jest zatrudnianie stałych pracowników. Sposobem na zatrzymanie dobrych pracowników może być zróżnicowane wynagrodzenie, zależnie od kwalifikacji. W ten sposób najlepsi pozostaną w firmie, a rotacja zatrudnienia zmniejszy się. Jako standard należy przyjąć zatrudnienie tylko na podstawie umowy o pracę, a w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach umowy-zlecenia. Wskazane jest również stosowanie przez małe firmy budowlane odpowiednich kryteriów przy przyjmowaniu do pracy, poprzez sprawdzanie danej osoby na podstawie danych z poprzednich miejsc pracy (ważny jest także brak tolerancji dla picia alkoholu w pracy). Problem pojawiania się przypadkowych ludzi na placach budów może być również stopniowo rozwiązywany poprzez usprawnianie systemu szkolnictwa (przygotowującego np. do wykonywania zawodu cieśli czy zbrojarzy) uczącego wykwalifikowanych robotników w trybie przyuczania i zdawania egzaminów.

Stanowisko kierownika budowy jest kluczowe dla bezpieczeństwa wykonywania prac [12]. Jego odpowiedni dobór prowadzi do zapewnienia przestrzegania przepisów i zasad bhp oraz ukróca ich naruszanie z przyczyn ekonomicznych czy też ze względu na krótkie terminy realizacji. Najczęstszym problemem, na który należy zwrócić uwagę, jest jeden kierownik pracujący na kilku budowach. W takiej sytuacji traktuje on swoją pracę powierzchownie i nie ma czasu, aby zagłębiać się w kwestie wykonawcze, a tym bardziej bhp.

Generalny wykonawca i związany z nim zespół pracowników zarządzający budową powinien mieć konstruktywny wpływ na bezpieczeństwo robót wykonywanych przez kilka małych firm budowlanych – podwykonawców (także w tym samym miejscu na placu budowy). Znaczenie ma właściwa organizacja robót,

a szczególnie przy spiętrzeniach prac, nieplanowanych przestojach czy też w przypadkach niedotrzymywania terminów umów przez podwykonawców. Jeżeli dostawcy i ich pracownicy znajdują się na budowie, muszą także stosować się do planu BLOZ.

Znaczący wpływ na organizację pracy małych firm budowlanych mogą mieć inwestorzy, mając świadomość skutków dla bezpieczeństwa prac drastycznego obniżania cen ofert przez wykonawców (w celu wygrania przetargu). Wygranie przetargu przez oferenta proponującego cenę niższą np. o 30% niż budżet inwestora powoduje konieczność zmniejszenia kosztów, przeznaczonych na realizację wymagań z zakresu bezpieczeństwa pracy, co powoduje określone skutki wynikające np. z ograniczenia kosztów szkoleń (niewłaściwe zachowania pracowników, zła organizacja pracy podwykonawców).

Przestrzeganie norm czasu pracy zgodnie z umowami również wpływa na poprawę bezpieczeństwa wykonywania prac. Ten problem dotyczy również operatorów maszyn budowlanych (np. żurawi).

Techniczne środki chroniące pracownika przed zagrożeniami

Pośpiech i reżim czasowy (krótkie terminy realizacji zadań) nie powinny wpływać na poziom bezpieczeństwa pracy. Jeśli te same czynności trzeba wykonać szybciej, to nie można szukać rezerw czasowych poprzez pomijanie wykonywania zabezpieczeń na stanowiskach pracy (poprawiających stan bhp, ale zwiększających pracochłonność). Względy ekonomiczne nie mogą powodować ograniczania przez małe firmy budowlane niezbędnych kosztów związanych z bezpieczeństwem, np. na zakup lub wynajem zabezpieczeń oraz ich montaż i demontaż. Koszty bhp nie powinny w żadnym wypadku obciążać pracownika (tego zabrania kodeks pracy – art. 207 § 2¹), ale także nie powinny być przerzucane na osoby zatrudnione na innej podstawie niż stosunek pracy. Pracownicy powinni także doceniać i mieć świadomość znaczenia (poprzez dostarczenie pracownikom właściwych informacji przez pracodawcę lub bezpośredniego przełożonego) inwestycji pracodawcy, zmierzających do poprawy ich bezpieczeństwa na równi ze środkami przeznaczonymi na ich wypłaty.

Można też korzystać ze środków unijnych (np. przy pomocy instytucji doradczych) w celu wyposażenia pracowników w środki ochrony zbiorowej i indywidualnej. W związku z szeroko zakrojoną i finansowaną przez państwo akcją służącą przekwalifikowaniu pracowników jeden z ekspertów z budownictwa zaproponował niekonwencjonalny sposób zapewnienia środków ochrony indywidualnej dla pracownika. Przeszkolony, czy też przekwalifikowany pracownik (np. na murarza czy zbrojarza)

powinien wraz z uzyskiwanym świadectwem otrzymywać minimum środków na wyposażenie w swoim zawodzie, np. w chwili podpisania umowy z pracodawcą. Formą takiego wsparcia finansowego dla małych firm budowlanych mógłby być czek lub przelew na rzecz pracodawcy do pokrycia kosztów wyposażenia pracownika w odzież, obuwie, środki ochrony indywidualnej oraz szkoleń praktycznych i ćwiczeń z zakresu użytkowania otrzymanego wyposażenia (realizowany w ramach akcji finansowania szkoleń służących przekwalifikowaniu pracowników). Właściwie przeszkolony pracownik, np. na etapie przekwalifikowania, wymuszałby w ten sposób na swoim pracodawcy odpowiedni sprzęt i zabezpieczenia.

Należy zapewnić odpowiednie i bezpieczne rozwiązania w odniesieniu do wejść i wyjść ze stanowisk pracy oraz bezpieczeństwa samych stanowisk pracy. Wybór zależy od wielu czynników, w tym od oceny ryzyka; np. schody wiążą się z mniejszym niż drabiny obciążeniem i ryzykiem dla pracowników i umożliwiają szybszą realizację procesów roboczych.

Istotne dla bezpieczeństwa pracowników jest wykształcenie nawyku (rutyny) monitorowania przez pracodawcę (kierowników, wyznaczonych pracowników) technicznych środków ochrony przed zagrożeniami. Tego typu działania powinny być prowadzone w przypadku modyfikacji lub przebudowy czy wystąpienia niekorzystnych warunków pogodowych.

Szkolenie pracowników oraz użytkowanie maszyn i urządzeń

Niejednokrotnie w małych firmach pracodawca jest również wykonawcą robót. W takich przypadkach wskazane jest, aby miał on przeszkolenie bhp dla osób kierujących pracownikami, a nawet odpowiednie uprawnienia budowlane. To samo dotyczy osób nadzorujących na placu budowy pod jego nieobecność.

Pracodawca powinien zadbać o to, aby wraz z otrzymanym zaświadczeniem (świadectwem) pracownik nabywał odpowiednią wiedzę i umiejętności. Tematyka szkoleń nie może mieć charakteru „uniwersalnego” i musi być odpowiednio dobrana do zawodów pracowników. Szczególną uwagę należy zwrócić na potrzeby w zakresie szkoleń dla pracowników pochodzących ze środowisk imigranckich oraz dla innych grup, takich jak młodzież, pracownicy tymczasowi i osoby stawiające pierwsze kroki w budownictwie. Należy również sprawdzać kompetencje firm szkoleniowych. W przypadku, gdy pracownicy mają zaświadczenia ze szkoleń z poprzednich miejsc pracy trzeba sprawdzić, jaka jest ich praktyczna wiedza, np. za pomocą krótkiego testu nt. bhp. Może z niego wynikać np. konieczność ponownego przeprowadzenia instruktażu stanowiskowego.

Firmy stabilne (niepowoływane tylko na okoliczność wykonywania określonego, pojedynczego zamówienia) mają możliwość korzystania ze środków Unii Europejskiej. Mogą je przeznaczyć np. na szkolenia pracowników, tak samo jak na zakup wyposażenia roboczego (nowego i używanego). Jednak przystępując do tego typu działań trzeba spełniać określone i trudne kryteria konkursów na pozyskiwanie środków z Unii Europejskiej, w spełnieniu których pomocne mogą być działające w Polsce firmy konsultingowe.

Podstawowym warunkiem bezpieczeństwa użytkowania maszyn jest zapewnienie wystarczającej liczby pracowników z uprawnieniami do ich obsługi [15,16]. W tym wypadku wskazane jest również, aby pracodawca zweryfikował, przez kogo i w jakim trybie były one nadane. Generalni wykonawcy też powinni zadbać o jakość szkoleń i informacji przekazywanych podwykonawcom.

W zakresie ograniczania zagrożeń związanych z użytkowaniem maszyn i urządzeń ważne jest nie tylko oznakowanie stref niebezpiecznych wokół maszyn, ale również odpowiednie przygotowanie się do wykonywania konkretnych prac. Elementem takiego przygotowania są odpowiednie instrukcje bezpiecznego wykonywania robót przy konkretnym zadaniu (z wymaganiami dotyczącymi wyznaczania stref niebezpiecznych, stanu maszyn, narzędzi itd.). Dla zapewnienia bezpieczeństwa operatorów maszyn i innych pracowników wymagane jest dostosowanie użytkowanych maszyn i innego sprzętu roboczego do minimalnych wymagań bhp oraz poddawanie ich odpowiednim kontrolom [17]. Należy również zwracać uwagę na treść deklaracji zgodności kupowanych maszyn [18] z wymaganiami mających zastosowanie dyrektyw i norm zharmonizowanych oraz certyfikatów jednostek notyfikowanych (jeśli ocena zasadniczych wymagań odbywała się z ich udziałem).

W zakresie zabezpieczeń pracowników podczas prac na wysokości kluczową rolę odgrywają rusztowania. Kierownik budowy jako koordynator ds. bhp musi egzekwować od podwykonawców spełnianie przestrzegania zasad i przepisów oraz zapisów umowy. Istotną rolę pełni tu także nadzór od brygadzysty w górę. Istotne jest również prowadzenie odbiorów rusztowań przed oddaniem ich do użytku, potwierdzonych wpisami do dziennika budowy. Jeżeli użytkownik rusztowania chce wprowadzić w nim małe zmiany, np. zmienić położenie wsporników itp., może to zrobić jedynie po uzgodnieniu z firmą odpowiedzialną za jego roztawienie. Należy stosować jedynie sprawne i oryginalne elementy łączące rusztowania i przestrzegać instrukcji ich roztawiania.

Podsumowanie

Podczas badań przeprowadzonych przez CIOP-PIB w środowisku małych firm budowlanych stwierdzono wiele problemów, mających wpływ na stan bhp oraz wymagających specyficznego podejścia jeśli chodzi o stosowanie działań prewencyjnych. Powinny one uwzględniać np. ograniczone możliwości zatrudniania pracowników (także na skutek sytuacji ekonomicznej), zróżnicowanie robót wykonywanych przez pracowników (wynikające często z niewielkich kwalifikacji pracowników, którzy z tego względu są przerzucani do różnych robót), mały stopień mechanizacji prac ręcznych (np. transportowych) – powodujący dolegliwości mięśniowo-szkieletowe oraz urazy.

Złożoność zapewniania bezpieczeństwa prac prowadzonych przez małe firmy budowlane powoduje, że dalsze działania prewencyjne w tym zakresie powinny być realizowane nie tylko przez te przedsiębiorstwa, ale również przez pozostałych uczestników procesu budowlanego i zainteresowane tym problemem instytucje państwowe.

Artykuł podsumowujący wykonanie przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy prac badawczych [3] w małych firmach budowlanych wskazuje niektóre kierunki takich działań, mogących przyczynić się do obniżenia jednego z najwyższych w polskiej gospodarce wskaźników statystycznych wypadkowości.

PIŚMIENNICTWO

- [1] *Sprawozdanie Głównego Inspektora Pracy z działalności Państwowej Inspekcji Pracy za rok 2011.* Warszawa 2012
- [2] Dąbrowski A., Zamojski A. *Wypadkowość w małych firmach budowlanych.* „Bezpieczeństwo Pracy” 2011, 482, 11:10-13
- [3] Dąbrowski A. *Podstawowe problemy bhp w małych firmach budowlanych.* „Bezpieczeństwo Pracy” 2013, 502, 7:12-15
- [4] Główny Urząd Statystyczny. *Wypadki przy pracy w 2011 r.* Warszawa 2012 r.
- [5] Główny Urząd Statystyczny. *Wypadki przy pracy w 2012 r.* Warszawa 2013 r.
- [6] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/health/health_safety_work/data/database: 29.11.2013
- [7] <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>: 29.11.2013
- [8] PN-N-18002:2011 Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy – Ogólne wytyczne do oceny ryzyka zawodowego
- [9] Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (t.j. DzU z 2003 r. nr 169, poz. 1650, ze zm.)
- [10] Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (DzU 1998, nr 21, poz. 94, ze zm.)
- [11] Koordynator do spraw bezpieczeństwa pracy na budowie – nowy obowiązek na budowie. http://www.pip.gov.pl/html/pl/bhp_bud/03060003.htm: 04.06.2013
- [12] Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. DzU z 2010 r. nr 243 poz. 1623 ze zm.)
- [13] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (DzU nr 120, poz. 1126)
- [14] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury, z dnia 06.02.2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (DzU nr 47, poz. 401)
- [15] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 18 lipca 2001 r. w sprawie trybu sprawdzania kwalifikacji wymaganych przy obsłudze i konserwacji urządzeń technicznych (DzU nr 79, poz. 849, ze zm.)
- [16] Rozporządzenie Ministra Gospodarki, z dnia 20 września 2001 r., w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas eksploatacji maszyn i innych urządzeń technicznych do robót ziemnych, budowlanych i drogowych (DzU nr 118, poz. 1263)
- [17] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania maszyn przez pracowników podczas pracy (DzU nr 191, poz. 1596 ze zm.)
- [18] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 października 2008 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla maszyn (DzU nr 199, poz. 1228, ze zm.)

Publikacja opracowana na podstawie wyników II etapu programu wieloletniego pn. „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy”, finansowanego w latach 2011-2013 w zakresie zadań służb państwowych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Koordynator programu: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

b h h Ekspert Ekspert

Sieć Ekspertów ds. BHP, certyfikowanych przez CIOP-PIB

10 LAT DZIAŁALNOŚCI SIECI EKSPERTÓW DS. BHP CERTYFIKOWANYCH PRZEZ CIOP-PIB

wspieranie przedsiębiorstw, szczególnie MŚP
w rozwiązywaniu problemów
związanych z bezpieczeństwem pracy

popularyzacja bezpieczeństwa pracy
i podnoszenie poziomu kultury bezpieczeństwa

pozyskiwanie informacji
na temat potrzeb przedsiębiorstw
z zakresu poprawy bezpieczeństwa pracy

Jesteś ekspertem w zakresie bhp,
aktywnym, otwartym
i zaangażowanym społecznie

- ZOSTAŃ CZŁONKIEM SIECI EKSPERTÓW

INFORMACJE:

www.ciop.pl/Eksperci